

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(обов'язкова навчальна дисципліна)

Методологія та інструментарій наукових досліджень в економіці

Розробник: Макаренко Петро, завідувач кафедри економіки та міжнародних економічних відносин, д.е.н., професор

Полтава 2022 р.

Опис навчальної дисципліни

Назва навчальної дисципліни	Методологія та інструментарій наукових досліджень в економіці
Місце в індивідуальному навчальному плані	обов'язкова навчальна дисципліна
Назва структурного підрозділу	Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин
Контактні дані розробника	Викладач Макаренко Петро доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НААН України Контакти: ауд 475, навч. корпус № 4 тел. (0532) 56-98-24 e-mail: mpm0907_1949@ukr.net
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий рівень)
Спеціальність	051 Економіка ОНП Економіка
Попередні умови для вивчення навчальної дисципліни	"Сучасні інформаційні технології в науковій діяльності", "Філософія науки", "Стратегія розвитку підприємств аграрного виробництва"

Заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни навчити здобувачів ступеня доктора філософії набувати навичок дослідника, розширювати теоретичний кругозір, примножувати й оновлювати знання, уміти ставити наукові завдання, планувати їх виконання, організовувати збір та обробку інформації, а також створювати умови для генерування нових ідей та їх практичної реалізації в ході наукових досліджень з економіки і написання дисертаційної роботи, підготовки статей, доповідей тощо.

Основні завдання навчальної дисципліни – навчити аспірантів володіти науковими методами пізнання і їх застосування у власних наукових дослідженнях з економіки;

– сформувані в аспірантів творче мислення, креативність, асоціативність, а отже теоретичне і прикладне підґрунтя для успішної підготовки і захисту дисертації з економіки;

– сприяти істотному підвищенню професійної підготовки фахівців як економістів і менеджерів агро бізнесу, спроможних ефективно вирішувати сучасні складані проблеми розвитку аграрної сфери економіки в умовах глобалізації і посилення конкурентної боротьби на внутрішньому і зовнішньому ринках сільськогосподарської продукції і продовольства;

– привити здобувачам навички самостійного проведення наукового пошуку, оцінювання і узагальнення одержаних результатів економічного дослідження, набуття ними вміння розробляти і обґрунтовувати рекомендації, що мають значимість для досліджуваних суб'єктів господарювання в поточному і (або) в перспективному періодах.

Компетентності:

загальні:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК05. Здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із

дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

спеціальні (фахові):

ФК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в економіці та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з економіки та суміжних галузей.

ФК02. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами.

ФК03. Здатність використовувати сучасні методології, методи та інструменти емпіричних і теоретичних досліджень у сфері економіки, методи комп'ютерного моделювання, сучасні цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та науково-педагогічній діяльності.

ФК05. Здатність виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень, у тому числі з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

ФК07. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні наукові проекти в економіці та дотичні до неї міждисциплінарні підходи, проявляти лідерство та відповідальність при їх реалізації; комерціалізувати результати наукових досліджень та забезпечувати дотримання прав інтелектуальної власності

Програмні результати навчання визначені стандартом вищої освіти:

ПРН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з економіки, управління соціально-економічними системами і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку.

ПРН02. Глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, створювати нові знання у сфері економіки з метою досягнення економічного та соціального розвитку в умовах глобалізації.

ПРН08. Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження у сфері економіки та з дотичних міждисциплінарних напрямків, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

Програма і структура навчальної дисципліни

Тема 1. Економічна наука та наукові дослідження в економіці. Сутність економічної науки як суспільної категорії. Закон і закономірності розвитку економічної науки. Поняття наукових досліджень і їх класифікація об'єкт і предмет наукового дослідження в економіці. Результат наукових досліджень в економіці.

Тема 2. Методологічні засади наукових досліджень в економіці. Поняття про методологію наукових досліджень та сутність її складових. Загальнонаукові емпіричні методи дослідження. Методи наукового експерименту

(експериментальний метод), опитування (соціологічний метод), експертних оцінок. Методи досліджень на теоретичному рівні в економіці.

Тема 3. Монографічний і нормативний методи наукового дослідження в економіці. Сутність монографічного методу дослідження та його взаємозв'язок з методом бенчмаркінгу. Застосування монографічного методу при визначенні розміру підприємства та його виробничого напрямку або спеціалізації. Оцінювання майнового стану підприємства та його ділової активності. Оцінювання ліквідної і фінансової стійкості підприємства. Визначення економічного типу розвитку підприємства. Поняття нормативного методу і нормативів. Індикативні нормативи. Методичні підходи до визначення нормативів у аграрних і агропереробних підприємствах щодо окремих виробничих запасів. Використання нормативного методу для визначення планової собівартості продукції в переробному виробництві.

Тема 4. Розрахунково-конструктивний і балансовий методи економічного дослідження. Характеристика прийомів: необхідного обсягу виробництва і продажу продукції для досягнення заданого рівня рентабельності авансованого капіталу; еластичності; прогнозування на основі ковзної середньої; розподілу абсолютного приросту; зважування; побудови інтегральних показників; бальної оцінки досліджуваного явища. Балансовий метод дослідження.

Тема 5. Економіко-статистичні методи наукового дослідження в економіці. Метод статистичних групувань. Динамічні ряди та їх застосування в аналізі і прогнозуванні економічних явищ і процесів. Графічний метод дослідження. Індексний метод дослідження. Сутність функціонального і кореляційного зв'язку та методу кореляційно-регресійного аналізу. Обґрунтування та відбір факторів для побудови кореляційних моделей і підготовки вихідної інформації. Основні напрями використання кореляційних моделей у економічних дослідженнях.

Тема 6. Підготовка до написання дисертації з економіки та накопичення наукової інформації. Дисертація на здобуття доктора наук і доктора філософії (кандидата наук) з економіки: поняття, загальна характеристика. Послідовність процесу роботи, вибір і затвердження теми, формування назви дисертації. Складання пояснювальної записки до вибору теми дисертації. Затвердження теми. Складання індивідуального і робочого планів здобувача.

Тема 7. Вимоги до змісту і структури дисертації з економіки. Загальні вимоги до дисертації. Структура дисертації. Анотація до дисертації. Зміст. Вступ, його композиція. Актуальність дослідження. Мета і завдання дослідження. Методи дослідження. Наукова новизна одержаних результатів. Особистий внесок здобувача. Апробація результатів дисертації. Публікації. Основна частина дисертації. Висновки. Список використаних джерел. Додатки.

Тема 8. Економічна діагностика в наукових дослідженнях соціальних та поведінкових наук. Сутнісна характеристика економічної діагностики. Технічні прийоми економічної діагностики в наукових дослідженнях. Діагностика конкурентного середовища підприємства. Діагностика конкурентоспроможності підприємства. Діагностика конкурентоспроможності продукції.

Тема 9. Оформлення дисертаційної праці з економіки. Мова і стиль дисертаційної роботи. Загальні вимоги до оформлення дисертації. Нумерація. Подання текстового матеріалу. Ілюстрації. Таблиці. Формули. Посилання. Додатки. Список використаних джерел. Анотація.

Тема 10. Організація підготовки до захисту дисертації та порядок його проведення. Попередня експертиза дисертації (перед захист). Подання докторської дисертації до попереднього розгляду у спеціалізованій вченій раді. Підготовка здобувача до захисту докторської дисертації. Процедура прилюдного захисту докторської дисертації. Етапи процедури атестації здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії. Вимоги до здобувача наукового ступеня доктора філософії, до керівника, рецензентів, опонентів та голови разової спеціалізованої вченої ради. Порядок проведення захисту дисертації у разовій вченій раді. Оформлення документів атестаційної справи.

Тема 11. Робота над науковими публікаціями за результатами економічних досліджень. Поняття, функції, основних видів наукових публікацій. Мінімальна кількість, обсяг та вимоги до здобувачів щодо опублікування результатів дисертаційних досліджень. Наукова монографія. Наукова стаття. Тези наукової доповіді (повідомлення). Методика підготовки та оформлення публікації. Техніка написання тексту. Доповідь (повідомлення).

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назва тем	Кількість годин			
	Денна форма навчання АС 051 Економіка			
	усього	у тому числі		
л		п(с)	с.р.	
Тема 1. Економічна наука та наукові дослідження в економіці.	6	2	2	2
Тема 2. Методологічні засади наукових досліджень в економіці.	12	4	2	6
Тема 3. Монографічний і нормативний методи наукового дослідження в економіці.	16	4	2	10
Тема 4. Розрахунково-конструктивний і балансовий методи економічного дослідження.	18	4	2	12
Тема 5. Економіко-статистичні методи наукового дослідження в економіці.	38	8	10	20
Усього годин за другий семестр	90	22	18	50
Семестровий контроль	залік			
Тема 6. Підготовка до написання дисертації з економіки та накопичення наукової інформації.	8	4	2	2
Тема 7. Вимоги до змісту і структури дисертації з економіки.	8	2	2	4
Тема 8. Економічна діагностика в наукових дослідженнях соціальних та поведінкових наук.	44	6	8	30
Тема 9. Оформлення дисертаційної праці з економіки.	10	4	2	4
Тема 10. Організація підготовки до захисту дисертації та порядок його проведення.	6	2	1	3
Тема 11. Робота над науковими публікаціями за результатами економічних досліджень.	14	2	1	11
Усього годин за третій семестр	90	20	16	54
Усього годин за курс навчання	180	42	34	104
Підсумковий контроль	екзамен			

Оцінювання результатів навчання

Контроль результатів навчання здійснюється відповідно до Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Полтавському державному аграрному університеті.

Поточний контроль результатів навчання на практичних, семінарських заняттях в продовж семестру здійснюється у форму виконання практичних завдань, розв'язання задач і тестів, опитування, контрольних робіт (для заочної форми навчання), виконання завдань самостійної роботи.

Семестровий (підсумковий) контроль - оцінювання рівня засвоєння здобувачем вищої освіти всього обсягу навчальної дисципліни згідно з робочою та науково-освітньою програмами для третього освітньо-наукового рівня спеціальності 051 Економіка проводиться у формі заліку та екзамену.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за поточним і семестровим (підсумковим) контролем успішності здійснюється за бальною системою (максимально 100 балів).

Оцінювання проводиться на підґрунті об'єктивності, гласності, ясності, дієвості, всебічності.

Критерієм успішного навчання є досягнення здобувачем вищої освіти мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним програмним результатом навчання (результатом навчання) навчальної дисципліни та мінімального порогового рівня оцінки за освітнім компонентом загалом.

Мінімальний пороговий рівень оцінки за програмним результатом (результатом навчання) навчання не може бути нижчим 60% від підсумку максимально можливої кількості балів.

Мінімальний пороговий рівень оцінки з освітнього компонента є єдиним в університеті, і не залежить від форм контролю і методів оцінювання та становить 60% від максимально можливої кількості балів.

Одним із обов'язкових елементів освітнього процесу є систематичний поточний контроль оволодіння компетентностями та підсумкова оцінка рівня досягнення програмних результатів навчання.

Форми контролю програмних результатів навчання

АС_051 Екон.доктор філософії_2022

а) курс другий, семестр другий – залік

Програмні результати навчання	Форми контролю результатів навчання			Разом
	аудиторної роботи		самостійної роботи	
	виконання і опитування практичних завдань.	підготовка і проведення семінарських занять.	розв'язування тестів	
ПРН01.	24	8	4	36
ПРН02.	24	8	4	36
ПРН08.	22	4	2	28
Разом	70	20	10	100

б) курс другий, семестр третій – екзамен

Програмні результати навчання	Форми контролю результатів навчання				Разом
	аудиторної роботи		самостійної роботи	Іспит	
	виконання і опитування практичних завдань	підготовка і проведення семінарських занять	розв'язування тестів		
ПРН01.	10	14	4	8	36
ПРН02.	10	14	4	8	36
ПРН08.	10	12	2	4	28
Разом	30	40	10	20	100

Форми контролю запланованих програмних результатів здійснюється на протязі: 7 практичних і 2 семінарських занять та тестування другого навчального семестру з поточним контролем – диференційований залік та 3 практичних і 4 семінарських занять та тестування третього навчального семестру з атестацією – іспит.

Здобувач одержує «0» балів та не демонструє мінімально необхідний рівень здобуття ним програмних результатів навчання за умов: не опрацював більше 50 % лекційного матеріалу; не виконав більше 50 % тем практичних занять; не підготував реферати на половину тем семінарів; не здійснював тестування або невірно відповів на більше чим 40 % питань.

Здобувач одержує «7» балів та демонструє мінімально допустимий рівень (половину) програмних результатів навчання за умов: опрацьовано більше 70 % лекційного матеріалу; надані правильні розрахунки на більше чим 50 % тем практичних занять (тема практичного заняття вважається опрацьованою якщо в ній надано правильні розрахунки не менше чим на 2/3 завдань); підготовлено реферати не менше чим на 50 % семінарських занять; За результатами тестувань подав вірні відповіді не більше чим 79 % питань.

Здобувач одержує «8» балів та демонструє досягнення більшої частини (2/3) програмних результатів навчання за умов: опрацьовано 71-85 % лекційного матеріалу; надано правильні розрахунки не більше чим 75 % тем, практичних занять; підготовлено реферати на 100 % семінарів; за результатами кожного з двох тестувань надано вірні відповіді на 90-95 % питань.

Здобувач одержує «10» балів та демонструє повне (100%) досягнення програмних результатів навчання за умов: опрацьовано увесь лекційний матеріал; розраховані всі практичні завдання по запланованих темах; підготовлені реферати на всі семінарські заняття де приймав активну участь в обговоренні; окремі семінарські оформлені у вигляді презентацій; за результатами кожного з двох тестувань вірно відповідав на 99-100 % питань.

Схеми нарахування балів з навчальної дисципліни

В таблицях наведена максимальна кількість балів із кожної теми та усіх видів робіт посеместрово, що їх здійснюють здобувачі вищої освіти. Сумарна оцінка становить 100 балів. Задовільна здача здобувачем заліку оцінюється

диференційовано в 60-73 бали. Успішна – від 74 до 100 балів. Результатами оцінки знань здобувача за поточним контролем є диференційований залік. Він включає оцінку виконання та опитування практичних і семінарських занять та тестування знань самостійної роботи.

Одним із обов'язкових елементів освітнього процесу є систематичний поточний контроль оволодіння компетентностями та підсумкова оцінка рівня досягнення програмних результатів навчання.

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни здобувачів АС_051

Екон.д.ф._2022

а) курс перший, другий семестр - залік

Теми	Форми контролю результатів навчання			Разом
	аудиторної роботи		самостійної роботи (розв'язування тестів)	
	виконання і опитування практичних завдань.	проведення семінарських занять		
Тема 1. Економічна наука та наукові дослідження в економіці.		10		10
Тема 2. Методологічні засади наукових досліджень в економіці.		10		10
Тема 3. Монографічний і нормативний методи наукового дослідження в економіці.	10			10
Тема 4. Розрахунково-конструктивний і балансовий методи економічного дослідження.	10			10
Тема 5. Економіко-статистичні методи наукового дослідження в економіці.			10	10
5.1. розрахунок відносних величин і побудова графіків	10			10
5.2. використання середньої величини і рядів динаміки	10			10
5.3. абсолютні і відносні відхилення та способи ланцюгових підстановок	10			10
5.4. використання індексів в економічному аналізі	10			10
5.5. методи найменших квадратів та парної кореляції	10			10
Разом за другий семестр	70	20	10	100

Допуск здобувачів до атестації у формі екзамену здійснюється при поточній оцінці виконаних практичних завдань, проведених семінарських занять, розв'язування тестів. Мінімальна кількість балів допуски до екзамену – 59. Максимальна оцінка може досягти 80 балів. На екзамен відводиться 20 балів.

**Схема нарахування балів з навчальної дисципліни здобувачів АС_051
Екон.д.ф._2022**

а) курс другий, третій семестр - іспит

Теми	Форми контролю результатів навчання			Іспит	Разом
	аудиторної роботи		самостійної роботи (розв'язування тестів)		
	виконання і опитування практичних завдань.	проведення семінарських занять			
Тема 6. Підготовка до написання дисертації з економіки та накопичення наукової інформації.		10			10
Тема 7. Вимоги до змісту і структури дисертації з економіки.		10			10
Тема 8. Економічна діагностика в наукових дослідженнях соціальних та поведінкових наук. 8.1. конкурентного середовища	10				10
8.2. конкурентоспроможності підприємства	10				10
8.3. конкурентоспроможності продукції	10				10
Тема 9. Оформлення дисертаційної праці з економіки.		10			10
Тема 10. Організація підготовки до захисту дисертації та порядок його проведення.		10			10
Тема 11. Робота над науковими публікаціями за результатами економічних досліджень.			10		10
Іспит				20	20
Разом за третій семестр	30	40	10	20	100

Тема практичного заняття складається із 3-6 завдань (задач). Семінарське заняття має тему і план її розкриття.

Тема практичного заняття є опрацьованою якщо правильно розв'язано 2/3 завдань. Семінарське заняття підготовлено якщо є реферат з відповідями на поставлені в плані питання, висновками, списком використаних інформаційних джерел.

«0» балів здобувач одержує за кожне невиконане завдання на практичних, або не підготовлений реферат на семінарські заняття.

«7» балів здобувач одержує якщо розв'язано 2/3 завдань теми та опрацьовано 2/3 запланованих питань семінарського заняття. Розв'язок завдань має вірний хід, але допущені окремі помилки в розрахунках. Реферат семінару не охоплює виклад всіх питань та розкриває план в повному обсязі, має не оформлені відповідним чином запозичення інших науковців.

Літературні джерела застарілі. В рефераті бракують власні спостереження, думки, або дискусійні питання. Презентація відсутня. В цілому володіє навчальним матеріалом, але не може чітко орієнтуватись при поясненні ходу виконання завдань.

«8» балів здобувач одержує якщо із всіх завдань теми не вірно розв'язаним може бути лише одне. Допущені помилки і неточності в розрахунку, невірно

використані формули. Питання плану семінарського заняття опрацьовані всі та подані в рефераті, але підготовлений матеріал допускає формаїзм викладу та неуміння користуватися думками чи оформляти запозичення інших авторів. Презентація відсутня.

«10» балів – здобувач правильно вирішив усі завдання та активно працював на семінарських заняттях. Реферат семінарів конкретні та охоплюють вирішення поставлених питань теми. Правильно оформлені посилання на інших авторів, наведені літературні джерела (3-5), що опубліковані за останні роки. Має оформлену презентацію. В повному обсязі володіє методами і методикою виконання завдання. Висновки до виконаних завдань аргументовані. Може пояснити зміст та хід розв’язку завдання (задачі). Вміє використовувати здобуті знання у власних дисертаційних дослідженнях.

Тестування проводиться посеместрово.

За розв’язання тестів максимально 10 балів.

«0» балів – тести не розв’язувались або при розв’язанні мають до 59 % вірних відповідей.

«3» бали – відповіді вірні на 60-73 % питань.

«5» балів – відповіді вірні на 74-79 % питань.

«7» балів – відповіді вірні на 80-89 % питань.

«8» балів – відповіді вірні на 90-95 % питань.

«9» балів – відповіді вірні на 96-98 % питань.

«10» балів – відповіді вірні на 99-100 % питань.

Шкала та критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти за освітньо-науковою програмою Економіка спеціальності 051 Економіка на етапі іспит складається з 2-х теоретичних і 1-ї практичної ситуації чи завдання.

Шкала та критерії оцінювання екзамену (іспиту)

Вид завдання	Кількість балів	Критерії оцінювання
Теоретичне (2 питання)	0-2	Несвідоме, механічне відтворення матеріалу зі значними помилками та прогалинами; судження необґрунтовані; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь містить стилістичні та граматичні помилки.
	3-4	Свідоме відтворення матеріалу з незначними помилками; дещо порушено логічність та послідовність викладу; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь стилістично правильна, містить незначні граматичні помилки. Здобувач вищої освіти демонструє часткове володіння програмними результатами навчання
	5-7	Свідоме і повне відтворення матеріалу з деякими неточностями у другорядному матеріалі; виклад матеріалу достатньо обґрунтований, дещо порушено послідовність викладу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
	8-10	Виклад матеріалу глибоко обґрунтований, логічний, переконливий. Відповідь містить власні приклади, що свідчить про творче застосування матеріалу. Відповідь стилістично та граматично правильна. Здобувач вищої освіти демонструє володіння програмними результатами навчання.
Максимальна кількість балів	10 балів	
Практичне завдання, вправи, ситуації, задачі, тести	0-2	Є помилки у кількісному аналізі результатів дослідження
	3-6	Кількісна обробка результатів виконана правильно та за усіма показниками. Якісний аналіз показників поверховий. Зроблено інтерпретацію результатів. Інтерпретація містить узагальнену характеристику досліджуваного явища. Є

Вид завдання	Кількість балів	Критерії оцінювання
		загальні рекомендації щодо проведення корекційної роботи. У роботі є незначні стилістичні та граматичні помилки.
	7-8	Кількісна обробка результатів виконана правильно та за усіма показниками. Зроблено якісний аналіз усіх показників. Зроблено інтерпретацію результатів. Інтерпретація містить узагальнену характеристику досліджуваного явища, зазначаються типологічні особливості. Рекомендації конкретизовані відносно одержаних результатів. Робота написана стилістично та граматично правильно з використанням професійних термінів.
	9-10	Кількісна обробка результатів виконана правильно та за усіма показниками. Зроблено якісний аналіз усіх показників. Аналіз детальний та послідовний. Зроблено інтерпретацію результатів. Інтерпретація містить узагальнену характеристику досліджуваного явища, описуються можливі причини такого результату, зазначаються типологічні особливості. Рекомендації конкретизовані відносно одержаних результатів. Наведено приклади конкретних технік або завдань, які можуть бути використані. Робота написана стилістично та граматично правильно з використанням професійних термінів.
Максимальна кількість балів	10 балів	
Всього	20 балів	

Підсумкова кількість балів виставляється як сума балів за усіма формами поточного та семестрового контролю (екзамен) передбаченими робочою програмою навчальної дисципліни. Форма підсумкового контролю полягає в оцінці засвоєння здобувачем ВО навчального матеріалу з дисципліни та на підставі результатів виконання ним певних видів робіт на практичних заняттях та самостійній роботі, а також завдань екзамену. Сумарний результат мстить 100 балів.

Критерії оцінки іспиту:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує здобувач ВО, який:

- всебічно, систематично і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для подальших наукових досліджень;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) заслуговує здобувач ВО, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем наукового дослідження;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє,

добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує здобувач ВО, який:

- в загальному роботу виконав, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;

- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, та самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;

- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) заслуговує здобувач ВО, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній дослідницькій роботі;

- виконує завдання, але при рішенні допускає значну кількість помилок;

- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;

- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) заслуговує здобувачем ВО, який:

- володіє основним навчально-програмовий матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутніх дослідженнях, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінку «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється здобувачу ВО, який:

- виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінку «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється здобувачу ВО у, який:

володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;

допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;

не може продовжувати навчання в аспірантурі без повторного вивчення даної дисципліни.

Трудомісткість

Загальна кількість годин - 180. Кількість кредитів ЄКТС - 6. Форма семестрового контролю згідно з навчальним планом освітньо-наукової програми - диференційований залік та екзамен (іспит).

Політика початкової дисципліни

Вивчення дисципліни здобувачем вищої освіти здійснюється шляхом:

- обов'язкового відвідування і виконання завдань аудиторних занять (лекцій, практичних, семінарів) та опрацювання матеріалів самостійної роботи за формою навчання офлайн;

- обов'язкового приєднання мобільними пристроями (комп'ютерами, гаджетами) до проведення занять і навчання в дистанційному режимі на платформі Google Meet (Режим відеоконференції);

- самостійного опанування тематичного плану за офіційно оформленим індивідуальним графіком навчання та консультаціями викладача.

Усі завдання, передбачені програмою дисципліни мають бути виконані у встановлений термін незалежно від використаної форми навчання.

Є можливість опанування даної навчальної дисципліни або її частин за програмами академічної мобільності (внутрішньої/міжнародної) за наявними укладеними угодами (договорами) між Університетом та закладом-партнером та/або індивідуальними запрошеннями. Визначення та перезарахування результатів такого навчання відбуваються спеціально створеною комісією на підставі поданих здобувачем вищої освіти відповідних документів з використанням Європейської кредитно-трансферної системи. Організаційні процеси навчання за програми академічної мобільності регламентуються Положенням про академічну мобільність здобувачів вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.

На здобувачів вищої освіти поширюється право про визначення результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті перед опануванням даної освітньої компоненти. Визнання набутих результатів навчання або відмова у їх визнанні. Набуття відповідних результатів навчання можливе після успішного опанування курсів (з документальним підтвердженням) на різноманітних навчальних платформах, зокрема: Prometheus Cousera тощо. Особливості неформального/інформального навчання регламентовані Положенням про порядок визначення результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті, здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає: недопущення наявності плагіату при підготовці письмових робіт до семінарських занять; оформленні наукових досліджень; публікації статей і тез: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право та суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації. Документи стосовно академічної доброчесності наведені на сторінці АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ПДАУ: <http://www.pdaa.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist/>

Здобувач вищої освіти за використання телефонів і комп'ютерних засобів (без дозволу викладача) та порушення дисципліни отримує на занятті "0" балів та зобов'язаний відпрацювати таке заняття. Мобільні пристрої (телефони, комп'ютери та інше) дозволяється викладачем використовувати при здійсненні розрахунків щодо розв'язання задач і виконанні практичних завдань та під час он-лайн тестування.

Здобувач вищої освіти при виконанні навчальних, методичних, наукових та кваліфікованих завдань має не допускати випадків плагіату та некоректних текстових значень. У разі виявлення фактів плагіату здобувач вищої освіти отримує за завдання 0 балів і повинен повторно виконати його. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (у т.ч. із використанням мобільних пристроїв).

Додаткові матеріали для представлення навчальної дисципліни

Не передбачено

Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Андрійчук В. Г. Основи наукових досліджень в агро бізнесі : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2018. 491 с.
2. Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
3. Григорук П. М., Хрущ Н. А. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. Хмельницький національний університет. Київ : Кондор, 2017. 205 с.
4. Єрмаков О. Ю. Основи наукових досліджень в економіці : навч. посіб. Київ : ЦП Компринт, 2015. 178 с.
5. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Київ : Кондор, 2018. 205 с. URL : <http://mmirl.edu.ua/bibl/lib/ebooks>
6. Макаренко П. М. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Методика та організація підготовки і написання дисертації». Полтава: ПДАА, 2020. 209 с.
7. Макаренко П. М. Плани практичних занять з навчальної дисципліни «Методика та організація підготовки і написання дисертації». Полтава: ПДАА, 2020. 58 с.
8. Макаренко П. М. Тестові завдання для проведення заліку з навчальної дисципліни «Методика та організація підготовки і написання дисертації». – Полтава: ПДАА, 2020. 25 с.
9. Михайлов В. М. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. Харків : ХДУХТ, 2014. 220 с.
10. Партико З. В., Основи наукових досліджень : підготовка дисертації : навч. посіб. -2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Ліра-К, 2018. 231 с.

Допоміжні

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VI–ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. № 37-38, ст. 2004 (зі змінами і доповненнями).
2. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України від 23.03.2000 №1602-111–ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. № 25 С. 195.
3. Про науково-технічну інформацію : Закон України від 25.06.93. № 3323-ХІІ–ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. 2003. №33, С. 345; №30, С. 247.
4. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 01.12.98. №284-ХІУ–ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. 1999. №2-3. С. 20.
5. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки : Закон України від

11.07.2002 №2623-111–ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. 2002.

№48. С. 253.

6. Про концепцію науково-технічного та інноваційного розвитку України : Постанова ВР України від 13.07.99 №916-XIV–ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України.1999. № 37. С. 336.

7. Актуальні питання методології та практики науково-технічної політики : монографія. [за ред. Б. А. Малицького]. Київ : УкрІНТЕІ, 2001. 201с.

8. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень: підручник. Київ : АБУ, 2002. 480с.

9. Єрмаков О. Ю., Погріщук Г. Б., Чорнодон В. І. Основи методології наукових економічних досліджень : навч. посіб. Тернопіль : «Підручники і посібники», 2010. 290 с.

10. Клименко М. О., Феценко В. П., Вознюк Н. М. Основи та методологія наукових досліджень : навч. посіб. Київ: Аграрна освіта, 2010. 351 с.

11. Мочерний С. В. Методологія економічного дослідження : навч. посіб. Львів : Світ, 2001. 415 с.

12. Наринян А.Р., Поздеев В.А. Основы научных исследований : учебн. пособ. Киев : 2002. 110 с.

13. Дудченко А. А., Дудченко Я. А., Примак Т. А. Основы научных исследований: учеб. пособ. Киев : Т-во «Знання», КОО, 2000. 114 с.

14. Методологические вопросы науковедения: учебн. пособ. [под ред. В. И. Оноприенко]. Киев : УкрІНТЕІ, 2001. 323 с.

15. Кушнарєнко Н. М. Наукова обробка документів: підручник. Київ: Вікар, (Вища освіта ХХІ століття). 2003. 328 с.

16. Пилипчук М. І., Григор'єв А. С., Шостак В. В. Основи наукових досліджень:підручник. Київ : Знання, 2007. 270 с.

17. Свердан М. М., Свердан М. Р. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Чернівці: Рута, 2006. 352 с.

18. Стеченко Д. М., Чмир О. С. Методологія наукових досліджень: підруч. Київ : Знання, 2007. 317 с.

19. Цехмістова Г. С. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Київ : Видавничий дім «Слово», 2003. 240 с.

Інформаційні ресурси

1. Державний комітет статистики України. □Електронний ресурс□. – Режимдоступу:<http://www.ukrstat.gov.ua/>

2. <http://www.rada.kiev.ua>. – веб-сторінка Верховної Ради України.

3. <http://www.gov.ua> – веб-сторінка Кабінету Міністрів України.

4. <http://www.minagro.kiev.ua>. – веб-сторінка Міністерства агропромислової політики України

5. <http://www.me.gov.ua/kaznach./plsql/kaza.a10> – веб-сторінка Головногоуправління державного казначейства України.

6. <http://www.ukrstat.gov.ua> – веб-сторінка Державного комітету статистики України.